

Diplomuddannelse

Indenfor
neuropædagogik – Modul 3

NOTATER

Notater i forbindelse med undervisningen
udarbejdet af Marie Carlsson

Læs meget mere på: marie.carlssons.dk

Tilmeld dig Facebookgruppen:
Neuropsykologi og Neuropædagogik

Indhold

Tavlenotater mandag d. 26-02-2018.....	1
Tilbagemeldinger på refleksionsopgaven som blev udarbejdet mellem modul 2 og 3:.....	1
Eksamen:	1
Introduktion til modulopgave 2 som skal fremlægges på modul 4.....	1
SMITTE modellen.....	1
Sammenhæng:.....	2
Målet	3
Rammefaktorer og kontekst (Tiltag)	3
TEGN er meget vigtige.	3
Ved vores borger:.....	3
Ved vores kollegaer:.....	4
Evaluerings:.....	5
Dokumentation:	5
Vendepunktsfortællingen:.....	5
Tavlenotater mandag d. 27-02-2018.....	5
Hvad er neuropædagogik? (Supplement til præsentationen "Neuropædagogik)	6
Firekløveren:.....	7
Neuropædagogisk praksis:.....	7
Det neuropædagogiske fundament:.....	7
3. generation af kognitionsforskningen:	7
Affektiv neurovidenskab	8
Vi er inspireret af 3. generation af kognitionsforskningen:.....	9
De tre organiseringsniveauer og læring:	9
Læringsteorier:	10
Stilladsring af Jerome Bruner.....	10
Hvilken læringsteori i forhold til organiseringsniveau?	11
Proprioceptive tiltag, beroliger borgere.	11
Læring:	11
Pædagogiske processer	12
Essentiel stress – Peter Thybo:.....	13
De 3 kompasser:	14
De tre organiseringsniveauer.....	15
Regredierte	16
Tavlenotater onsdag d. 28-02-2018.....	16
Makrostruktur.....	17

Magt og etik.....	18
Det kan være værdier på:.....	19
Der er 4 magtdimensioner:	20
1. Direkte magt.....	20
2. Indirekte magt.....	20
3. Bevidsthedskontrollerende magt.....	21
4. Strukturel magt.....	21
Magt i den pædagogiske praksis.....	21
Selvbestemmelse: (Se desuden slides)	22
Når man skal kæde mestring sammen med neuropædagogik:	23
Etik.....	24
Forforståelse	24
Pligt-etik.....	25
Nytte-etik:.....	25
Dyds-etik:.....	25
Omsorgs-etik:	25
En lille opsamling vedr. omsorgsetikken:	26
Tavlenotater torsdag 1-03-2018.....	27
Mad og måltider i et neuropædagogisk perspektiv	27
Hvorfor spiser vi:	27
Transmitterstofferne.....	29
Appetitregulering.....	30
Alle sanser er i spil under et måltid:	31
Hvad skal vi være opmærksomme på:.....	32

Tavlenotater mandag d. 26-02-2018

Tilbagemeldinger på refleksionsopgaven som blev udarbejdet mellem modul 2 og 3:

- God kreativitet
- Interessant at se, hvor eksamenspræget det er, når vi sidder i grupper

Når vi kommer hjem til vores arbejdspladser, skal vi kunne begrunde vores praksis i forhold til den teori vi har lært.

På denne måde hvor vi i dag har siddet i grupper på 4-5, kommer vi også til at kende nogle flere opgaver på tværs og opnå mere inspiration. Derfor er det valgt, at vi skal fremlægge på denne måde. Det er en "øvelse".

Eksamen:

Vi får karakterer til eksamen. De arbejder på at dem som vejlederne er på nu, også fører til eksamen. Man kan skrive en opgave sammen og gå op sammen.

7 minutters taletid pr. deltager og 10 minutters diskussion (At gange op, efter hvor mange af gruppens medlemmer). Skal være MEGET skarp.

Max 6 sider pr. deltager.

Der gives vejledning. Der er 7 uger fra vi starter op, til vi skal have vejledning.

Vi bliver målt på 6 undervisningsgange. Som en ordinær PD neuropsykologi og neuropædagogik.

Ændre vejledningsdag til d. 21. august 2018 i stedet for d. 6. august 2018. En lang introduktion til opgaven og en fælles vejledning sammen.

Introduktion til modulopgave 2 som skal fremlægges på modul 4

Den næste opgave, bliver fremlagt på klassen ligesom vi gjorde på Modul 1.

Nedenstående tekst, beskriver kun supplement, i forhold til "Intro SMTTE" og er derfor ikke fyldestgørende alene i forhold til opgaven men skal læses som supplement til diasserien.

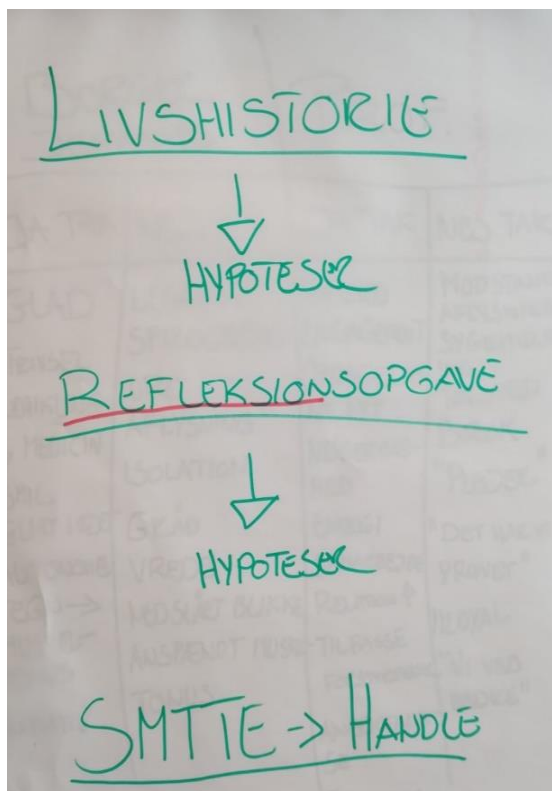
De emner vi lærer noget om på modul 3 er bl.a. om mad og måltider. Sammen med alle de andre temaer, fører det frem til noget teori.

Den sidste opgave (Modulopgave 2), skal vi sætte gang i en aktivitet. Der skal vi bruge SMTTE Modellen. Vi skal i opgaven bruge SMTTE modellen for at beskrive et ganske enkelt forslag til en indsats. Det er vigtigt at vi i modul 2 opgaven, kun medtager EN LILLE BITTE TING. SMTTE modellen er et didaktisk værktøj til at intervenere.

SMITTE modellen

Til opgaven må vi gerne anvende en viden om borgeren i neuropsykologisk perspektiv, i modsætning til første opgave, hvor vi skrev en livshistorie, som ikke havde det neuropædagogiske perspektiv.

SMTTE er udviklet af Frode Boye Andersen.

Vi tager udgangspunkt i den borger vi har skrevet livshistorie om, men må også skifte borger.

Vi skal medsende dokumentation. Det skal være til noget af det vi har anvendt. Det kan være skemaer, videoer eller andet.

Hvis vi ændrer på målet, skal der også ændres på tegn, eller nogle af de andre parametre. Alle disse elementer er indbyrdes forbundet.

Formålet med at bruge SMTTE, gør det meget konkret at sætte mål. Der tænker man delmål i, og kan bruge tegn at evaluere på.

SMTTE kan måske være, at man "gerne vil skabe noget mere dopamin hos borgeren", eller "hvordan man kan skabe en positiv narrativ hos borgeren", "eller strukturere vore mødeaktivitet" mm. Den kan benyttes på mange forskellige indsatsområder.

Modellen er med til at sikre at der sker en udvikling.

I nedenstående gennemgang, starter vi med punktet "Sammenhæng". Vi kan starte i hvilket som helst et punkt. Det afhænger af situationen. Der kan være tegn vi ser hos borgeren som vi fatter interesse i, eller et mål som borgeren selv ønsker hjælp til.

Sammenhæng:

Livshistorien giver sammenhæng. Hvad det er for en borger og hvilke udfordringer og ressourcer har borgeren.

Kun essensen af det der er vigtigt i livshistorien, som er centralt i forhold til SMTTE modellen og kun nogle som har betydning for observationen og hypotesen i opgaven.

Det kan være beskrivelser af små læringsprocesser som måske kan gennemføres på 3 uger. (Det er her vi tænker sammenhæng og mål)

Vi skal indtænke læring i specifikke områder. F.eks. den sansende, følede og tænkende hjerne. Her skal vi tænke på, om borgeren har nogle udfordringer i nogle af områderne, men også kende de ressourcer som borgeren har adgang til. (Hvad er det for et område vi skal tale ind i, og arbejde med)

Essensen som var det vi havde i grupperne, er det der ligger i sammenhængen. Måske en model som har virket godt i fremlæggelsen til at genbruge den.

Det er kun en enkel konkret aktivitet vi skal sætte i værk, så det ikke bliver for diffust.

Målet

Skal tage udgangspunkt i sammenhængen. Vi skal hele tiden sørge for, at det mål vi sætter for borgeren, hverken er for højt eller for lavt.

Det er vigtigt at når vi tænker i mål, er det noget som vi ønsker at borgeren skal kunne klare. F.eks. "Målet er at Johannes, skal blive bedre til at regulere sig selv i en badesituation/spisesituation".

Det er meget små ting som målet helt specifikt og konkret og ende ud i, hvad borgeren kan.

Når man skal lave mål, kan vi bruge SMART metoden. Man kan også anvende et eksisterende mål, som endnu ikke er opfyldt.

- Mål for tiltag kan være at "*Sofus skal tabe sig 3 kg*"
- Eller at "*Sofus skal være startet op på fitness sammen med en medarbejder*"
- Eller andet.

På Canvas, ligger skabelonen til Modulopgave 2

Forventningen er at vi får startet og kommer i gang og ser en lille flig af forandring, da det tager tid at få trampet stier. Det er dog vigtigt med en startdato og en slutdato.

Skemaet med datoer, er en del af opgaven: Opgaven starter d. x og afslutter d. x, og evaluerer d. x. HVIS der opstår sygdom eller andet, må man skrive i opgaven, at man har udskudt slutdato til en anden given dato.

Rammefaktorer og kontekst (Tiltag)

Det kan være specifikke rammer. F.eks. i hvilken skov, i hvilket område.

Interaktionen ifht. Borgerne. Hvordan skal vi stå, når vi guider, med hvilken kommunikation.

Foregår det induktivt/deduktivt? De fleste borgere har behov for en læringsmetode, der er deduktiv. F.eks. Vi beslutter den rute vi skal gå, hvor tit vi skal gå, med hvem. Deduktiv betyder at det er os som er dem der tager de mange beslutninger. Ved induktiv metode, inddrager man mere borgeren. Hvis borgeren også kan være med til at beslutte, kan det være at temaet er mere induktivt.

TEGN er meget vigtige.

Deri ligger vores adfærd og vores autonome tegn.

Når vi starter på den pædagogiske praksis, er det på forhånd vigtigt at vi ser adfærden både hos borgeren og den professionelle (vores kollegaer og os selv) – Det er dog vigtigt at vi er meget specifikke, og definerer hvordan vi ønsker indsatsen håndteret.

Tegn viser om vi er på vej mod målet. Vi kan dele det op med hhv. "ja tak" og "nej tak" eller en smileymodel med glad og sur.

Ved vores borger:

Tegn vi kan ønske at se hos borgeren: Ved autonome tegn/muskeltonus: ser afslappet ud, smiler, har glimt i øjet, vise initiativ mm.

Tegn vi IKKE ønsker at se hos borgeren: Udadreagerende, råb af negativ verbale udtryk, uro, aflysninger, isolation, gråd, vrede, stiv muskeltonus, slår blikket ned.

Ved vores kollegaer:

Positiv: åbenhed, engagement, glæde, opdagelse af nyt, nysgerrighed, energi, samarbejde, en forbedret relation, tilpasse forstyrrelser (AHA oplevelser/flow), anerkendelse, feedback

Negativ: modstand, frustration, aflysninger, ligegyldighed, illoyalitet, tavshed, brok, "vi plejer" eller "det har vi prøvet". Ansvarsforflygtigelse, "vi ved bedre"

BORGERS JOHANNES		PROF.	
JA TAK	NEJ TAK	JA TAK	NEJ TAK
GLAD	NEGATIVT	ÅBENHED	MODSTAND
TRIVSEL	SPROGBRUG	ENGAGEMENT	AFLYSNING
UDVIKLING	URO	OPDAGELSE	SYGEMELD- ING
↓ MEDICIN	AFLYSNING	AF NYT	TAVSHED
SMIL	ISOLATION	NYSGERIG- HED	BROK
GLIMT I ØJ	GRÅD	ENERGI	"PLEJER"
AUTONOMI	VREDE	SAMARBEJDE	"DET HAR VI PRØVET"
TEGN →	NEDSLÅET BUKKE	RELATION ↑	ILLOYAL
MUSKEL- TONUS	ANSPÆNDT MUSKEL	TILPASSE	"VI VED BEDRE"
INITIATIV	TONUS	FORSTYRRELSE	
		ANERKENDEL- SE	
		FEEDBACK	

Det er ved at være mere "oppe i tiden", at se på sig selv som professionel, samt at kigge på hin- andens tegn som kollegaer. Det handler om, at man også tager afsæt i ens egen fornemmelse neuropædagogisk, for at vi så måske kan udvikle os. Personalegruppen bør også udvikle sig.

Hvis man ikke selv kan stå for opgaven, hvor man kan aflæse borgerens tegn, kan man gøre det ved, enten at føre logbog eller et skema som kollegaerne kan udfylde ud fra givne speci- fikke tegn. Man skal dog bede kollegaen om at man samler op undervejs, i stedet for at man arbejder 3 måneder, der ikke viser de ønskede tegn.

Det kan være at målet er for stort i forhold til tidshorizonten eller andet. Det er vigtigt at gøre dokumentationen håndterbar og at den giver mening for den medarbejder der er på job.

Tegninger kan også benyttes til at dokumentere, ligesom fotos kan være det. F.eks. dokumentation mellem en borger og medarbejder kan afmærkes som gul, grøn og rød. Det kan også være, at de pårørende er indstillet på at se tegn i tilfælde af at det giver mening.

Videoptagelse, er en meget fin dokumentation til at vise stemninger mm. Men vær obs. på etikken.

Evaluerings:

Er det om morgenen, hvor borgeren er frisk, eller om aftenen hvor borgeren er træt.

Det kan også være et fast punkt på vores teammøde, eller i enplan mm.

Dokumentation:

Hvilken dokumentation kan vi evt. medsende: video, rollespil, skemaer, logbog,

Dokumentationen, sikrer også at der sker udvikling hos en selv, og det er interessant, at se hvad vi lærer af det.

Vendepunktsfortællingen:

Det er de små øjeblikke som vi tit glemmer at dvæle ved. De skal fortælles og beskrives. Det er for at vi får øjnene op.

Der er vejledning til denne modulopgave 2 ligesom refleksionsopgaven.

Vi må afsende opgaven til vejlederne, mandag d. 19. marts, og kan forvente svar ugen efter. Opgaven skal afleveres 9. april, med opgave og dokumentation om muligt eller minimum med angivelse af, hvis vi medtager dokumentationen på fremlæggelsesdagen.

Maksimum 12 sider a 2.400 tegn. Vi skal kun lige skrive mange af tingene ned i stikordsplan, og ikke de omfattende teorier, så de kommer sjældent til at udfylde så meget.

Kun lige skriv en kort om teorien, og ellers hvad vores tanker er.

Vi får 20 minutter til vores fremlæggelse og 15 minutters diskussion. Det er OK, kun at vælge at fremlægge "tegn" eller "dokumentation" og fortælle at vi har udvalgt det på grund af

Tavlenotater mandag d. 27-02-2018

Vi får gennemgået ugens program. Vi skal arbejde i grupper med de 3 kompasser i forhold til læringsmetoder.

Hvad er neuropædagogik? (Supplement til præsentationen "Neuropædagogik")

- Neuropædagogik bygger på **viden om hjernen og sammenhænge** i forhold til menneskers **adfærd**
- Neuropædagogik er en **tilgang** og et **supplement** til alt andet pædagogik, der udøves i den pædagogiske praksis
- Neuropædagogik beskæftiger sig ikke med **sandheder** – men med **hypoteser**
- I neuropædagogik ses al adfærd som **intentionel** og **meningsgivende**.
- Kernen i det neuropædagogiske arbejde er, på **baggrund af pædagogiske observationer**, at "gå **bag om adfærden**" og forstå, hvilken mening det giver for det enkelte menneske at udvise netop denne adfærd – **alt adfærd er kommunikation**

• (Mortensen, 2014)

Det er vigtigt at forholde os til, at det ikke er en metode, men en tilgang, der er et supplement til den eksisterende praksis.

Neuropædagogik er **IKKE** sandhed.

Neuropædagogik er en tværvideenskabelig videnskab

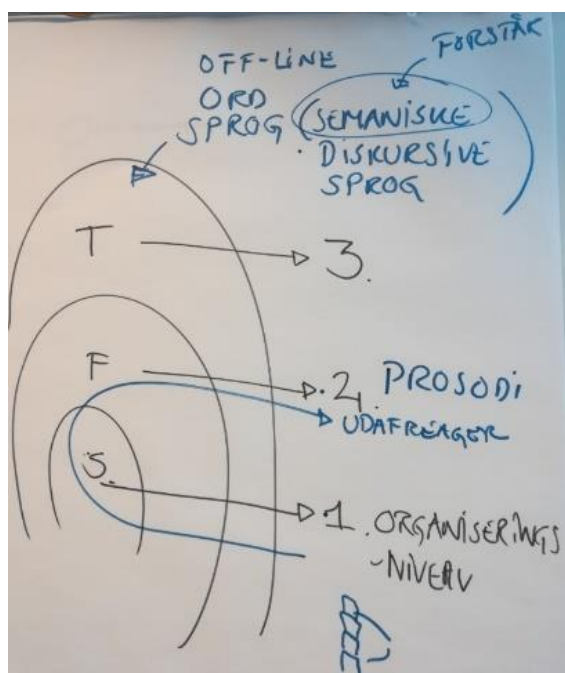
Al adfærd er kommunikation til os om, at en borger måske ikke kan mestre de krav som de bliver stillet overfor.

Alene at stå op om morgenen, er uhyre voldsomt for vestibulær sansen. Bagefter kommer man i bad hvor alle sanser kommer i brug. Den våde vaskeklud, som måske er ubehagelig at få i ansigtet, al den shampoo der dufter af forskellige ting. En påklædning som udfordrer den proprioceptive sans.

Et problem hvis vi taler et sprog i det tænkende niveau, men at udfordringerne ligger på det følende niveau. Borgeren er ikke i kontakt med det tænkende niveau.

Når vi bruger sproget tænker vi, at borgeren kan høre hvad vi fortæller. Det kan godt være at borgeren hører hvad vi siger, men at borgeren ikke forstår indholdet. De kan dog forstå prosodien (omsorgen i ordene). Det drejer sig om rytmen og betoningen i ordene.

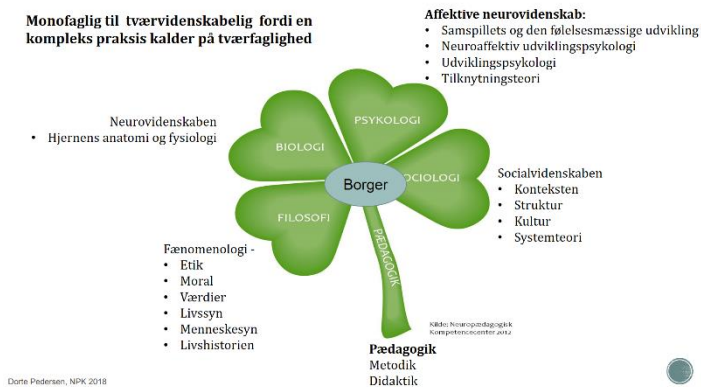
Prosodien er hele vores kropssprog. Det betyder meget hvordan vi fortæller en ting. Alene stemmelejet kan betyde om borgeren vil være med til en aktivitet eller ej.

Hvis vi fortæller at vi skal i svømmehal, forstår borgeren måske ikke indholdet, da vi dér taler ind i det semantiske område. Men hvis vi samtidig med at vi spørger om vi skal i svømmehal, og holder et par badebukser frem, så kender borgeren også indholdet. Borgeren forstår måske ikke hvad "Svømmehal" helt går ud på.

Her ser vi, at borgeren er på det sanse- og følende niveau, og at det tænkende niveau er "off-line". Det er i det tænkende niveau, at det diskursive sprog anvendes. Men også det semantiske sprog (forståelsen af begreberne)

Monofaglig til tværvideenskabelig fordi en kompleks praksis kalder på tværfaglighed

Firekløveren:

De 4 blade, og stængelen, kan man anvende, når vi skal sikre os, at vi kommer hele vejen rundt.

Specialister er oftest monofaglige, og en neurolog som diagnosticerer en borger som Parkinsons syge, og borgeren har symptomerne at vedkommende er begyndt at ryste.

Hvis borgeren selv laver nogle aktiviteter som øger dopaminen, kan det i en periode, holde symptomerne væk, indtil sygdommen er så fremskreden, at hverken medicin eller pædagogiske initiativer kan holde sygdommen helt væk.

Neuropædagogisk praksis:

Kalder på neuropædagogiske kompetencer

- Indhente den nødvendige viden
- Observation og iagttagelse – tegn
- Systematik – kritisk vurdering af informationer til opstilling af hypotese
- Kritisk refleksion – fordomme, egne interesser og teoretisk viden
- Skriftlighed – dokumentation, beskrivelser, målsætninger og evalueringer
- Samarbejde – tværfaglige partnere og pårørende
- Fagfagligt sprog og sprogbrug

Det neuropædagogiske fundament:

- **Neuropædagogik er forankret i 3. generation af kognitionsforskningen**
- Kognitionsforskningen er optaget af hvordan mennesker udvikler sig
- Kognitionsforskningen var tidligere udelukkende optaget af mentale processer og de blev lokaliseret til hjernen.
- En dualisme mellem krop og mentale processer.
- De seneste årtier er der sket et paradigmeskifte indenfor kognitionsforskningen.
- En drejning fra kognitivismen og til "embodiment of mind"
- Drejningen er inspireret af den 3. generation af kognitionsforskningen

3. generation af kognitionsforskningen:

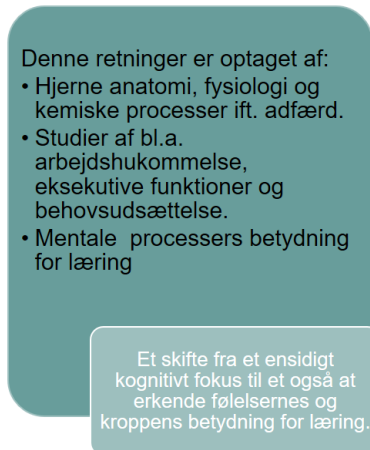
I den 3. generation af kognitionsforskningen, sker der et paradigmeskifte. Der sker et skifte fra kognitivismen til embodiment of mind.

Hvis vi bliver spurgt om, hvad neurovidenskab er, kan vi svare at "Neuropædagogik er forankret i 3. generation af kognitionsforskningen". **Det er ikke nok, at en borger får antidepressiv medicin, men har også behov for at inddraget i fællesskabet, udføre nogle dopamin-fremmende aktiviteter mm.**

Neuropædagogik har sin rod i den 3. generation af kognitionsforskningen –

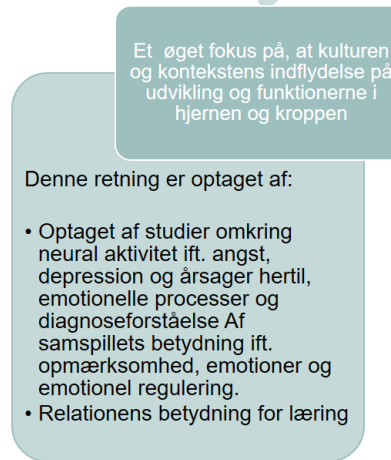
Alle tre retninger beskæftiger sig med den menneskelige udvikling og læring

Kognitiv-neurovidenskab

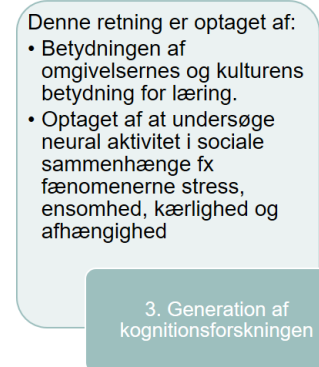

Dorte Pedersen, NPK 2018

Affektiv neurovidenskab

Social neurovidenskab

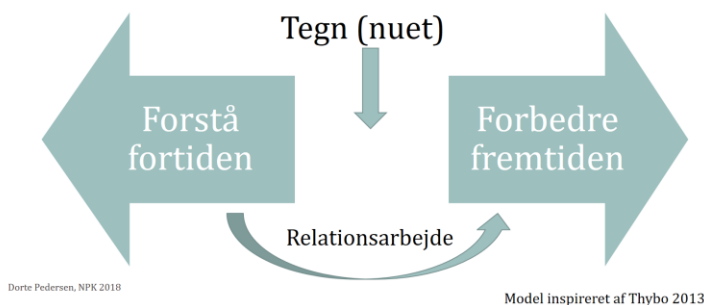
Affektiv neurovidenskab

Forskning om emotioners betydning for læring.

- **En emotion**(ubevidst tilstand – forandring i kropstilstand)
- **Følelsen af emotion**(subjektiv følelsetilstand – mere bevidst)
- **Erkendelsen af denne tilstand** (en bevidst oplevelse af følelsens genstandsfelt)
- Det afgørende er **TEGN**, tegnlæsning og analyse af tegn.

Det handler om at kunne se tegn. Det er rigtig vigtigt at man uddyber de tegn man ser. Tegn skal man bruge til at forstå fortiden, og hjælpe i fremtiden.

Hvad skal vi bruge tegnene til?

Dorte Pedersen, NPK 2018

Model inspireret af Thybo 2013

I Nordjylland, er socialtilsynet meget optaget af læring. Hvordan skaber man læring.

Kjeld Fredens har lige skrevet en ny bog som hedder "Læring, med kroppen forrest":

Læring med kroppen forrest

Kjeld Fredens

ISBN: 9788741268194 (Bog)
ISBN: 9788741268200 (i-bog)
Udgivelsesår: 2018
Udgave: 1
Sider: 288

BESTIL VURDERINGSEKSEMPLAR

KIG I BOGEN

Bog

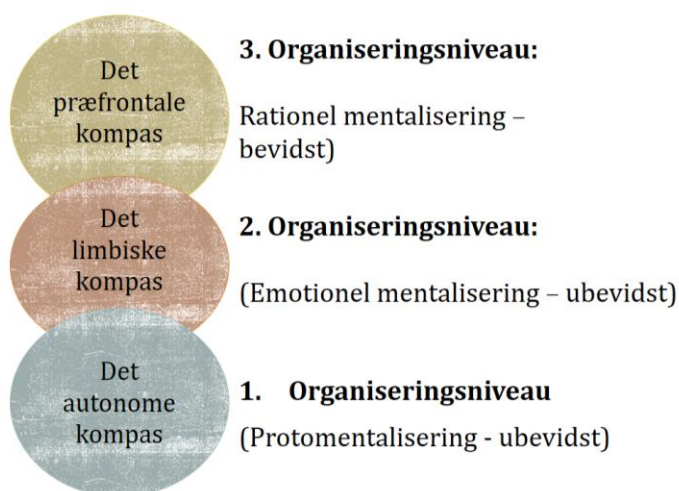
Køb

Pris: 300,00 (m.moms)
Pris: 240,00 (u.moms)

Vi er inspireret af 3. generation af kognitionsforskningen:

Vores læringssyn er inspireret i et bio-psyko-socialt perspektiv, da mentale processer er et dynamisk samspil mellem hjerne, krop og omverden mellem den enkelte bøger og omverden – **Læring er med andre ord, hverken i hjernen eller i omverdenen, men i relationen.**

De tre organiseringsniveauer og læring:

"Hvis man skal støtte andre menneskers udviklingsproces er det nødvendigt at vide, hvor deres nærmeste udviklingszone er og skabe nye møde øjeblikke ud fra den"

Susan Hart (2016:2)

Dorte Pedersen, NPK 2018

1. organiseringsniveau, indeholder proto-mentaliserings. Vi mærker behag/ubehag. Og vi mærker med vores sanser. Det foregår helt automatisk. Det er helt nødvendigt for at der sker noget på 2. og 3. organiseringsniveauer.

Observation af tegn i forhold til vurdering af organiseringsniveau

Hvor er mennesket i sin udvikling?
Hvor er ubalancen? Hvilket behov udtrykkes, og med hvilke tegn?
På hjernestammeniveau hører mennesket ikke ordene!
- men i stedet mærker mennesket omsorgspersonen rytme, prosodi, timing mm.

Dorte Pedersen, NPK 2018

Man får aldrig en tanke, uden der er en kropslig følelse eller sansning før.

Et eksempel: Hvis man står i kø i et supermarked. Man står bag ved en mand med et barn. Barnet, bliver udadreagerende og vil have slik. Manden bliver så frustreret og kører derved ind i mig. Jeg føler ubehag og bliver vred, men går i den rationelle mentalisering, og kan derved hurtigt se, at det ikke er med vilje.

Mange borgere som ikke har den rationelle mentalisering, og bliver bombarderet med en masse sanseindtryk, har rigtig svært ved at klare udfordringerne.

Læringsteorier:

Vi kan i læringsteorier, fortælle om hvilke læringsteorier vi vil benytte, såfremt man vil benytte 1. eller 2. organiseringsniveau. (Det er et fåtal som kan lære af det 3. organiseringsniveau)

Man kan fint benytte Vygotskys nærmeste udviklingszone og Lave og Wengers legitim perifer deltagelse i praksisfællesskabet. (Jeg kan personligt også forholde mig til mesterlæren eller mesterlærelignende principper samt John Dewey)

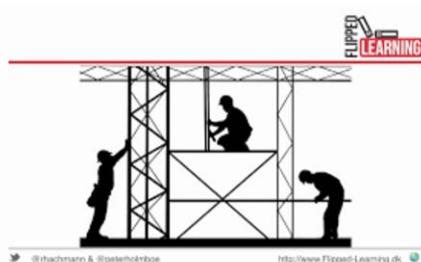
Vi er tilbøjelig til at glemme alle de små nuancer der er på vej hen mod målet mod fuld deltagelse. Hvis en borger skal have fodbad, og man har svært ved at nå målet, kan man lade borgeren stå og kigge på at man gør det, hvorefter borgeren stille og roligt, kommer tættere og tættere på aktiviteten.

Mestring sker i situationerne hvor de udøves (kontekstens betydning)

Ved opgaven, kan man skrive at man lader sig inspirere af Situeret læring eller Vygotsky.

Vi kan også bruge Bruner som har fortolket Vygotskys læringsteori:

Stilladsering af Jerome Bruner

- Begrebet stammer fra en fortolkning af NUZO
- Læring er ikke noget, man får - læring tilegnes - neurale kredsløb
- Læring tilegnes ikke ved passivt at modtage guldgrube fra de allerede vidende, men ved selv aktivt at deltage i udviklingen og udvekslingen af viden.
- Læring og udvikling er en social handling.
- Viden - læring er ikke givet en gang for alle, men konstrueres og rekonstrueres hele tiden.

Dorte Pedersen, NPK 2018

Den læring vi selv fik på dag 1, har vi konstrueret og rekonstrueret mange gange hele tiden.

EN analysemodel kan være det neuroaffektive genstandsfelt, eller man kan vælge MC Leans 3 delte hjerne med 1, 2. og 3.

Den tredelte hjerne, kan man have fokus på, hvilken del af hjernen (sanser, føle og tænkehjernen) man kan bruge, i forhold til borgeren.

Det er vigtigt at vi indtænker vores relation. Vi kan have en model fra den 3 delte hjerne. Med problemer i tænkehjernen kan man have sært ved de eksekutive funktioner

Hvilken læringsteori i forhold til organiseringsniveau?

Læringsteori der kan understøtte den pædagogiske intervention

Det betyder noget for den relation vi tilbyder borgeren, for hvis borgeren er på sanseniveau, skal man som omsorgsgivere arbejde i tænkehjernen, men agere ud fra det niveau som borgeren i.

Dorte Pedersen, NPK 2016

Proprioceptive tiltag, beroliger borgere.

At man som omsorgsgiver sørger for at man låner sig ud til rolig rytme.

En Case: En borger skal i bad. Skruer op og ned for den kolde og varme vand. Lige fra iskoldt til meget varmt. Der sker en sansning fra den skiftende temperatur i vandet. Borgeren kan ikke mærke sin krop. Han har problemer med taktilsansen.

Hvordan kan man så skabe følelsen igen? Det kan i dette tilfælde afhjælpes ved hjælp af fysioterapi, hvor borgeren kan få en proprioceptisk ro-givende stimulering. Evt. et varmt håndklæde, måske en hårdere stråle på bruser, kuglevest, sovepose, kugledyner, varme tæpper, og dejlige puder, borgere der beholder en tung jakke på, også inden døre. Det medfører at borgeren "samler sig selv".

Læring:

Læring handler om neuroner, der skal kommunikere med hinanden og oprette en masse stærke opkoblinger, hele hjernens neurale kredsløb. Nogle er tykke og brede, andre neurale kredsløb er smalle. Strukturert gentagen stimulering, styrker neurale kredsløb

Borgeren kan via pædagogiske processer, styrke og forstærke opkoblingen mellem nervecellerne. Jo stærkere opkobling, des bedre mestring.

Vigtigt at have en makrostruktur med kronologi og rytme. Hvis vi ikke har en kronologi og rytme, vil vi ikke lave stærke opkoblinger. Hvis der ikke er stærke opkoblinger vi der ske det, at X er på arbejde, bliver det gjort på en måde og når Y er på arbejde, foregår det på en anden måde. Det er vigtigt at både X og Y, gør det på samme måde, for at makrostrukturen er med til at skabe en så tæt neuralt netværk som muligt, i forhold til gentagelser.

Mikro/makroreguleringen er hinandens forudsætninger. Mikroreguleringen er også meget vigtig samtidig med makroreguleringen.

For at borgeren lærer at skulle gøre badeværelset rent. Hvis omsorgspersonen kun henvender sig fra omsorgspersonens tænkende niveau til borgeren, og at borgeren ikke ligger på tankeområdet men i det limbiske område, så får man ikke afstemt niveauet. Det er vigtigt at omsorgsgiveren har en følelse af, hvordan den specifikke tilgang til borgeren skal være. Når ting ikke lykkes, er det oftest i mikroreguleringen det ikke lykkes.

Vi fokuserer oftest mest på makroreguleringen. Hvis det ikke virker, udbygger vi bare makroreguleringen ekstra meget. Mikroreguleringen, er en meget vigtig del af relationen. F.eks. Hvis 2 omsorgspersoner gør tingene på 2 forskellige måder og den ene vil vise den anden omsorgsperson, hvordan det kan gøres med succes: Det kan være, at den ene omsorgsperson har behov for at der bliver talt til vedkommendes limbiske niveau. Det kan være at man skal sige til en kollega, "har du lyst til at prøve at se hvordan jeg får det til at virke?" Det er rigtig fint, at forsøge at mentalisere bevidst, og være nysgerrig i, hvad kollegaen fortæller.

Pædagogiske processer

Læring er indenfor neuropsykologiperspektiv, at man bevidst arbejder med at styrke kommunikationen mellem nervecellerne og skabe nogle tykkere neurale kredsløb

Neuronerne kan få brikkerne til at falde, eller undgå at falde. Der bruger vi neurotransmittere. Vi kan enten hæmme aktiviteten (undgå at brikkerne falder) eller fremme aktiviteten (lade brikkerne falde)

METAFOREN BRYDER IMIDLERTID SAMMEN

Neuroner er særlige brikker, der i modsætning til almindelige dominobrikker - selv skal kunne stille sig selv op igen - og igen.

Neuroner kan i modsætning til dominobrikker afgøre, både om og i givet fald, hvornår de skal få de næste brikker til at falde.

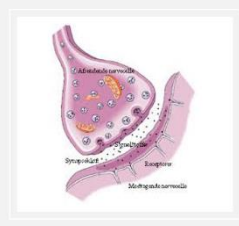
Dorte Pedersen, Neuropædagogisk Kompetencecenter, UCN 2018

MEN HVORDAN FUNGERER DENNE MINDSTE ENHED NÅR DER SKABES NEURALT NETVÆRK?

- Neuroner skaber en dominoeffekt.
- Aktiviteten bevæger sig fra én neuron til den næste i rækken - som dominobrikker falder, den ene efter den anden.

Det er kemien der på baggrund af relationen til os, som bestemmer hvordan og hvor meget neurotransmitterstoffer der bliver produceret ved en given handling.

HVORLEDES FREMMES OG HÆMMES KOMMUNIKATIONEN I NEURONERNE?

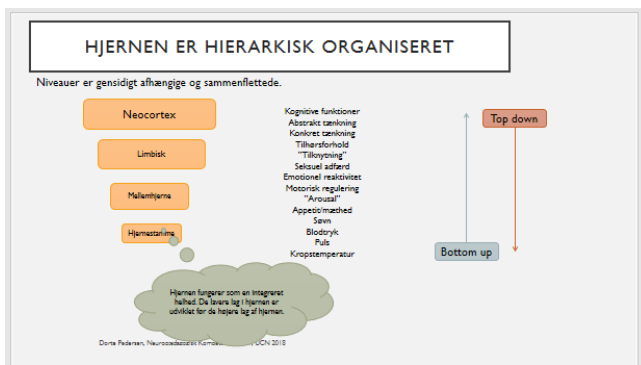
- Alle sansninger bliver til elektriske signaler, til hjernen som via neurotransmitterstofferne omdannes til et kemisk signal
- Hver receptor i neurones kan kun modtage en bestemt slags kemisk signal.

Dorte Pedersen, Neuropædagogisk Kompetencecenter, UCN 2018

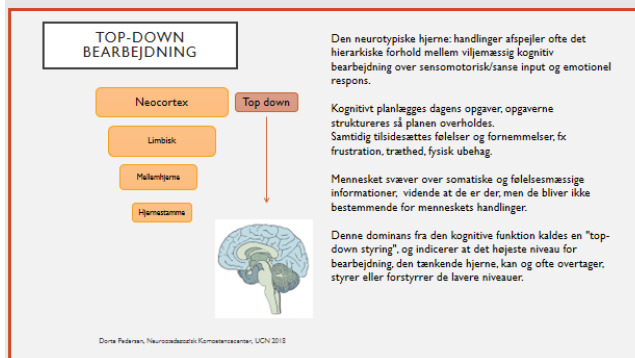
Alle sansninger bliver til elektriske signaler, til hjernen som via neurotransmitterstofferne omdannes til et kemisk signal

Amygdala er en samling af en masse nerveceller. Hver enkelt nervecelle, har en masse receptorer. Neuronerne skal give kommunikation til de andre neuroner. For at det kan lade sig gøre, skal der være bestemte transmitterstoffer. I amygdala, er det oftest serotonin og noradrenalin. Hvis serotonien falder og noradrenalin stiger, kommer amygdala på overarbejde. Ved det omvendt med en stigning i serotonin og et fald i noradrenalin, kommer amygdala i ro.

Når vi arbejder dopaminfremmende, kan borgeren bare lidt mere end de ellers kan gøre. Det kan vi se, hvis borgerne pludselige kan nogle ting som de ellers ikke kan. Det er transmitterstofferne og derved relationen med os, som gør udslaget.

Dette er en model over, hvordan hjernen er integreret i et samlet kredsløb og fungerer både op og ned, set som bottom up og top down styringer.

Mange af vores borgere har problemer med bottom – up

Her er vist at vi med vores vilje og fornuft, kan vælge at hæmme vores impulser (f.eks. ved at man ved at den anden ikke gjorde os ondt med vilje):

Vi svæver hen over behag/ubehag. Vi svæver også hen over følelser og fornemmelser.

Hvis man sidder til en fremlæggelse og keder sig og mest har lyst til en lille lur, man i en reguleret tilstand svæve hen over behovet, ved at vore fornuft kan regulere vores adfærd, da vi kan svæve hen over vores somatiske og følelsesmæssige behov.

Når man kører på den korte klinge (den korte thalamiske vej), er vi i stand til at anvende vores top -down styring for at dæmpe reaktionen. Mange borgere har svært ved at svæve over de somatiske og følelsesmæssige informationer.

Man kan lære borgerne en strategi, hvis der er noget der forstyrrer dem og som de ikke selv kan klare. Det kan være en nabo som larmer. I stedet for at blive ophidset og skælde ud, har borgeren fået at vide, at den er velkommen til at kontakte pædagogen som så går til naboen og taler med en pågældende nabo.

Mange af vores borgere, handler meget sans og føleområdet.

Essentiel stress – Peter Thybo:

Hvis man har en funktionsnedsættelse eller sygdom der betyder at man ikke får adgang til fællesskabet, bliver lidt stigmatiseret, samtidig med at man får en følelse af stress, mangel på top-down styring, kan også medføre at man opnår en stressfølsom hjerne fordi man ikke kan planlægge sin egen dag.

Hvis man mangler top-down styring, kan man ikke mentalisere på højt plan, hæmme behovsudsættelse, samt styre sine impulser.

De 3 kompasser:

Vi skal i grupper arbejde med den borger, som vi har lavet livshistorie på.

Hvordan får vi sammen med borgeren, flyttet borgeren over hvor vi ønsker at borgeren skal hen?

Hvis borgeren kun er på behagsiden, kan man tænke i, hvordan man kan udfordre borgeren i ubehag siden. Vi har alle sammen behov for at kunne mærke at det er en lille smule svært ved at skulle lære noget nyt. Det er der vi lærer ved at være hvor det kan være lidt svært. Det er hvor Vygotsky siger, at det er nærmeste udviklingszone.

Det er også vigtigt at vi bliver lidt frustrerede, bange, udfordret mm. Men det er vigtigt at vi alle sammen kommer rundt i kompasset. Hvis vi ikke er vant til at det "gør en lille smule ondt" eller er vant til forældre der nurser og borgeren ikke vant til ubehag, bliver evnen til at udholde frustrationerne, få lov at blive lidt vrede og motiveres til at fastholdes til en given specifik opgave. Hvis man ikke kommer i ubehag kvadranterne, lærer borgeren ikke, og borgeren bliver på den måde heller ikke robust stressmæssigt.

Vi vil opleve at borgeren vil forsøge at stritte imod, når borgeren møder noget andet end borgeren er vant til, vil han efterhånden blive mindre fastlåst, da det rykker til den verden som borgeren er vant til at opleve.

KOMPASSERNES INDBYRDES SAMARBEJDE

"der er en konstant synkronisering mellem de tre niveauer, sådan at alle erfaringer dannes af sanseniveauets sansninger, følelser og den mere bevidste opfattelse af konteksten"

Der er tre hjerner der skal enes om at regulere individets energiniveau og følelser med impulshæmmende funktioner.

S.H, de neuroaffektive kompasser s. 83

Merete Sand, NK 2018

Derfor er det vigtigt at have Lave og Wenger for øje. Det kan være, at borgeren skal nøjes med at kigge på det de (måske) senere bliver en del af.

De 3 kompasser arbejder hele tiden sammen.

DET SANSENDE NIVEAU – PROTOMENTALISERING

• Personlighedens fysiologiske grundlag – det autonome nervesystem

Behag og ubehag mærkes i kroppen og bliver grundlaget for oplevelser og vurderinger – der senere kommer til at styre tanker og adfærd

Mål: udvikling af selvreguleringskompetencen - balance

1. Selvreguleringskompetencen modnes ved, at omsorgsgiveren hjælper med at regulere ydre og indre rytmer.
2. Igennem gensidig opmærksomhed og imitation
3. Rytmask afstemning - **Makro og mikroregulering.**

(Hart/Bentzen 2013 p 66)

Dorte Pedersen, Neuropædagogisk Kompetencecenter, UCN 2018

Punkt 3:

Et modent nervesystem kan reguleres rundt i kompasset.

Selvom vi har et modent nervesystem, kan vi som menneske, blive presset så meget, at vi råber eller diskuterer.

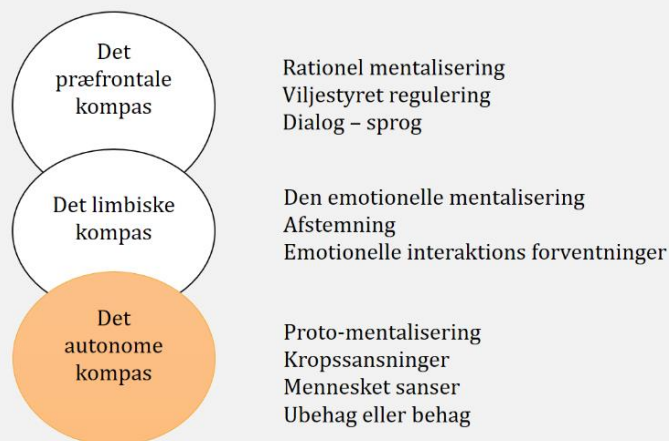
HVIS vi ikke har en god selvregulering i det autonome kompas, vil man sandsynligvis også have problemer med at regulere os i det limbiske kompas, og det præfrontale pas.

Turtagning drejer sig om at når person A taler, lytter person B. Når B så har lyttet, svarer han pænt person A. Man afstemmer sig selv affektivt og spejler sig i den anden.

Det er meget vigtigt at vi indtænker læringsteorier i forhold til om hvorvidt borgeren befinder sig i Det autonome kompas, det limbiske kompas eller det præfrontale kompas.

De tre organiseringsniveauer

DE TRE ORGANISERINGSNIVEAUER

Dorte Pedersen, Neuropædagogisk Kompetencecenter, UCN 2018

Hvis vi arbejder pædagogisk, er det godt at starte med det autonome kompas, og gå opad. Men tænker vi i top-down styring, kan vi med fordel STARTE med at se på det præfrontale kompas.

For selv om borgeren måske ikke har stor udvikling af det præfrontale område, kan det være at man kan få øje på en lille funktion som henhører under det præfrontale område.

Hvis man er fastlåst en i en af kvadranterne, er man ikke i stand til at tage den andens perspektiv.

Det kan være hvis man er manisk eller i den parasympatisk / ubehag kvadranten.

Hvis man har et velfungerende præfrontalt område og bliver presset meget voldsomt, kan hjernen redigere regrediere. Derved bliver man skubbet nedad i kompasset, hvor man måske havner i det limbiske område, og dermed ikke har overskud til at interagere med familie, venner og arbejdskolleger, grundet stress (som slår præfrontal cortex)

Regrediere: Psykoanalytisk begreb. Hvis man regredierer i forbindelse med en psykisk sygdom, opfører man sig på nogle områder som om man befinder sig i en tidligere udviklingsfase. F.eks. kan man regrediere, hvis man er indlagt på en psykiatrisk afdeling, hvor man kan opføre sig mere hjælpeløst end man ellers ville gøre. (www.netpsykiater.dk)

Hvis man forbliver i stressen, får man produceret alt for meget noradrenalin, og øger sin kortisol. Det medfører at præfrontal cortex går offline.

Hvis man bliver presset meget, skaber systemet endnu mere noradrenalin, og man går offline på evnen til at mentalisere, vurdere og bliver meget mere emotionel. Vi kommer til at køre på den korte klinge (korte thalamiske vej). Det er derfor vigtigt at vi ikke lader os smitte af borgerens adfærd. (Emotionel smitte)

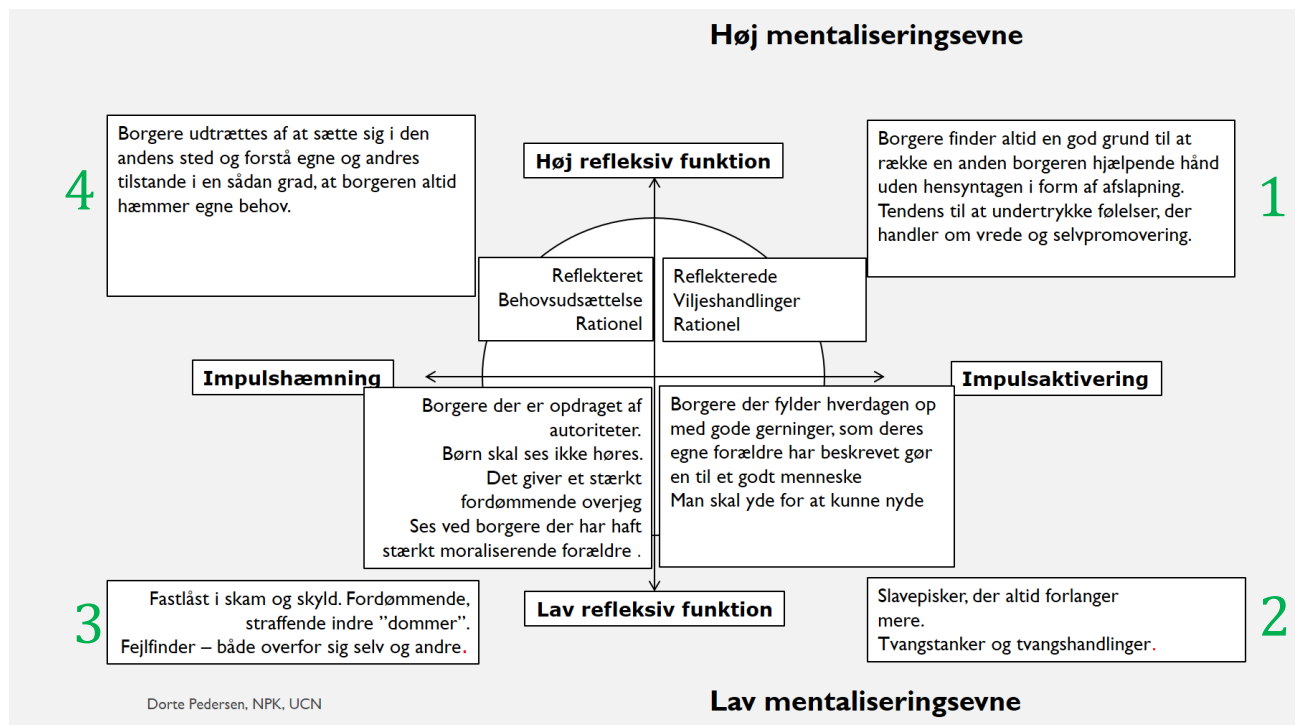
Når præfrontal cortex går offline, skyldes det kemien (bl.a. dopaminen som har en stor betydning for, hvordan ens frontallap virker). Hvis man har udadreagerende borgere, er det vigtigt at man øger sin dopamin, serotonin, oxytocin og . . .

Vi skal have et vis overskud til at interagere (og mentalisere) med andre mennesker, og det har man ikke, hvis man er fastlåst i en enkelt kvadrant.

Når borgeren er i det autonome kompas, og i det limbiske kompas, kan man anvende lærings-teorierne: Situeret læring. Det vil sige: Jean Lave og Etienne Wenger, Lev Vygotsky, Jerome Bruner, Knud Illeris, John Dewey

Tavlenotater onsdag d. 28-02-2018

Når man ser det Præfrontale kompas.

1) Når vi er på et højt refleksionsniveau og impulsaktivering, har man god mentaliseringsevne

Når man har et meget højt refleksionsniveau, er det muligt at sætte mål og nå vejen derhen. Hvis man vil tabe sig, og ser et stykke chokolade, kan man udsætte behovet, da man på den lange bane kan se, at man taber sig.

Det samme gælder, hvis en borger ikke har lyst til at komme op om morgenen, og hellere vil blive under dynen. Det har ingen betydning for borgeren, at han derfor, ikke kommer i hans dagtilbud, da den pågældende borger er meget lystbetonet.

Det er i dette område, hvor vores borgere har meget store udfordringer.

2) I det lave refleksionsniveau, ved borgere at det er vigtigt at tabe sig. Men de ved bare ikke hvorfor. Det samme gælder, at borgeren som ved at de skal stå op og gå på dagtilbud, men de ved ikke hvorfor.

Det er borgere som tilpasser sig institutionens regler, uden at have behov for at vide hvorfor.

3) Her er borgeren som hele tiden finder fejl med sig selv og som er fastlåst i skyld og skam.

4) Her er borgeren som ALTID udsætter sine behov for at kunne hjælpe andre. Det er dem som lader andre styre deres adfærd.

Hvis man har ubalance i det præfrontale kompas, har man behov for en pædagog, som kan hjælpe med at skabe struktur. Både mikro og makro. Man skal tænke med aktiviteter og pauser. Vi skal være lige så dygtige til at hjælpe ham med at holde en pause i sin lejlighed, som vi er til at holde borgeren i aktivitet.

Vi skal hele tiden tænke på balance, så vi ikke kommer over mestringsniveau. Hvis der er for meget aktivitet i forhold til borgeren (høj refleksiv funktion)

Det andet eksempel, viser når borgeren hele tiden er i parasympatisk. Det medfører at vi skal støtte borgeren i, at komme op i sympatisk.

Borgeren kan ikke selv lave refleksioner over, om de har siddet for længe ved computeren, og de har behov for tydelighed (bruge kontekstmarkører) og følelsesneutralitet (ikke at lade sig affektsmitte sig i forhold til borgeren), at man nogenlunde er den samme medarbejder hele tiden og at man ikke den ene dag er superglad og den næste dag står man og græder.

Makrostruktur

MAKROSTRUKTUR

Lav struktur og stil følgende spørgsmål:

- Hvad skal jeg lave? (indhold)
- Hvorfor skal jeg lave det? (mening)
- Hvordan skal jeg lave det? (metode)
- Hvor skal jeg lave det? (placering)
- Hvornår skal jeg lave det? (tidspunkt)
- Hvor længe skal jeg lave det? (tidshorisont)
- Hvem skal jeg lave det med?(personer)
- Hvor meget skal jeg lave?(mængde)
- Hvad skal jeg så? (næste)
- Ros når de gør det godt – ikke når det ikke går godt

Start med en ting ad gangen 😊

Dorte Pedersen, Neuropædagogisk Kompetencecenter, UCN 2018

Det er meget vigtigt at man har et startsignal og et slutsignal. Det er vigtigt at borgeren får en fornemmelse af, hvornår en aktivitet starter og slutter. Et eksempel kan være at man tænder et lys når pausen starter og slukker det, når aktiviteten slutter.

Magt og etik

Refleksion

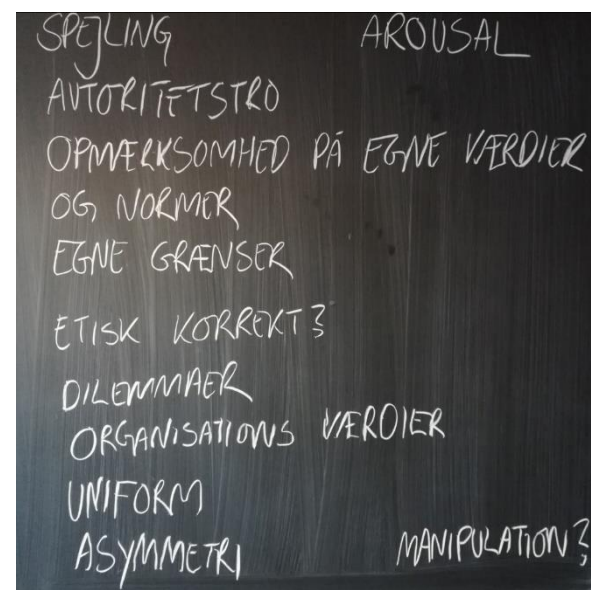
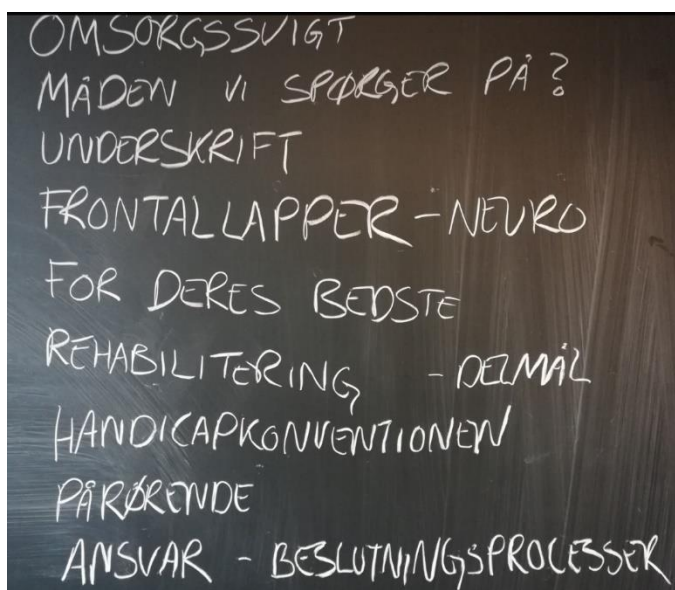
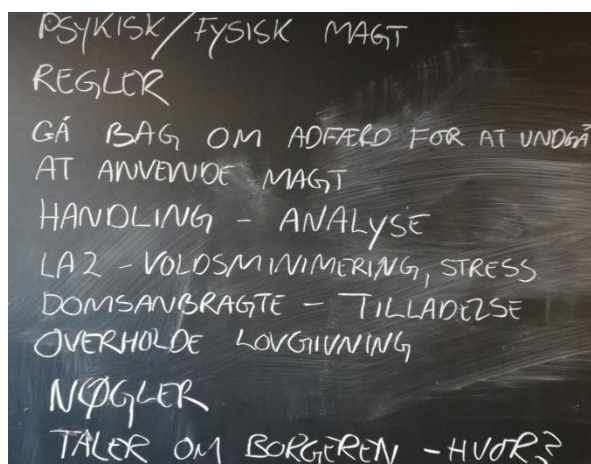
Individuel refleksion – skriv dine svar i logbog – 7 min

- Hvilken relevans har magt og etik for dig - og den praksis du udøver?
- Hvor ofte taler I om magt og etik i den pædagogiske praksis – og i hvilken sammenhæng?
- Hvad vil du gerne have med dig fra dagen?

Del med din gruppe – 7 min

Opsamling

Etikken er en grundregel som mange mennesker bliver enige om.

Vi taler meget om etik på Præstegårdshaven. (Det har i flere år været et af vores fokuspunkter med de 4 etiske principper).

Socialtilsynet er også mere opmærksomme på den psykiske magt, da der nu er kommet nogenlunde styr på den fysiske magt.

Man kan gå bag adfærden, for at undgå at udøve magt og lære hvilke strategier der virker i forhold til at være på forkant med vold/aggressioner, næste gang) – Det kan også kaldes skjult magt. F.eks. en case med en kørestolsbruger, som de trak baglæns ud fra toilettet. Da pædagogen blev spurgt hvorfor de kørte borgeren baglæns ud fra toilettet, fortalte pædagogen, at "hvis hun kørte borgeren ud forlæns, ville borgeren rykke dørkarmene af". Hvis man havde foretaget en kritisk refleksion, havde det måske givet nogle andre handlemuligheder. Når man forholder sig kritisk til opgaven, kommer der måske nogle handlemuligheder. Måske man kan synge en sang ved gennemkørsel gennem døråbningen eller være kreative for at aflede borgeren.

Hvis man beslutter at borgerne kun får tilbudt vand til aftensmaden i fælleshuset, er det meget vigtigt at vi kan argumentere fagligt, i forhold til hvorfor man gør det: F.eks. at man har diabetikere på bostedet, og borgere som ønsker at tabe sig. Men at borgerne selv kan medtage egne drikkevarer og at personalet er villigt til at hjælpe dem med at åbne emballagen de er i, og gøre det håndterbart.

Bare at gå med synlige nøgler, er også et billede af at "*det er pædagogen der har magten, da hun har nøglerne*"

Vi taler meget om, hvordan man kan undgå forråelse af kulturen. Vi skal som medarbejder være i den sympatiske/behag kvadrant i det præfrontale kompas.

Hvis vi har kendskab til neuropædagogikken, kan vi i højere grad forstå borgeren, og støtte dem. Man skal også være lidt kritisk i forhold til neuropædagogikken. Ellers bliver det til en metode og ikke en tilgang.

Måden hvorpå, at borgeren bliver stillet over for at skulle underskrive et dokument. Hvad sker der i spørgsmålet om, at borgeren har nogle rettigheder. F.eks. oplyser vi tydeligt nok muligheden for klagemuligheder.

Når vi er borgernes frontallapper, vil vi komme til at skulle træffe nogle valg på borgernes vegne, til accept hos borgeren.

Hvis borgeren siger "ja" til en aftale, er det vigtigt at vi ved, om det er borgerens eget ønske, eller det blot er for at "please" medarbejderen.

Vi skal være opmærksomme på, ikke at overføre egne normer og værdier til borgeren. Hvor er medarbejderens egne grænser? (hvornår synes vi at noget er i orden, hvornår er det etisk korrekt, og hvornår taler vi om magtanvendelse)

Det kan være værdier på:

1. organisationsniveau,
2. institutionsniveau og
3. egnet niveau hos medarbejderen.

Det er vigtigt at vi hele tiden kræver kritisk refleksion over for borgeren og udøver professionel dømmekraft. Magt kan også opfattes positivt, da det kan skabe udvikling.

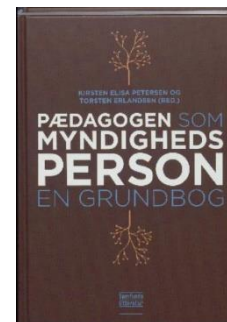
En af de mennesker som har beskæftiget sig meget med magt, er Michael Foucault:

Michael Foucault fortæller, at området er meget komplekst, diffust og der ikke er noget entydigt svar. Han fortæller at begrebet "magt" ikke kun skal forstås negativt.

Magt er et grundvilkår i en hver form for relation

Magt har til formål at påvirke, ændre og forandre. Det skaber udvikling.

Der er udkommet en bog som hedder: "*Pædagogen som myndighedsperson*"

Der er 4 magtdimensioner:

1. Direkte magt:

Kan være fysisk afstraffelse, indespærring eller tilsidesættelse i forbindelse med en beslutningsproces.

Hvis borgeren bliver ved med at spørge om "må jeg x", giver det et fingerpeg om, at der er direkte magt.

Vil man minimere (man kan ikke altid undgå) direkte magt, er det meget vigtigt med at borgerne oplever en aktiv medindflydelse.

2. Indirekte magt:

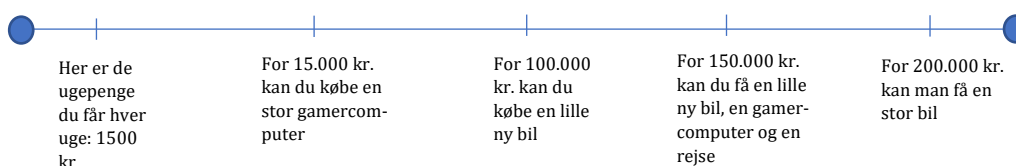
Vi undlader at informere eller spørger ikke borgeren. F.eks. undlader at fortælle en borger at han har penge på hans konto, eller en borger får lommepenge uden adgang til sin egen bankkonto, da borgeren så undgår at gå ud at købe slik for alle pengene.

Men fra at man ikke oplyser en borger, og til at borgeren ikke forstår det, er en masse muligheder for at arbejde med området økonomi. Et eksempel: En borger får lommepenge og får ikke at vide at han har 200.000 kroner på sin konto. Borgeren har ikke sans for værdier. Men det er vigtigt at vi finder en måde, hvorpå vi kan gøre det så forståeligt som muligt for borgeren.

Det kan man f.eks. gøre ved hjælp af en linje der i grafikken angiver priser på noget som borgeren har mulighed for at forstå og interesserer sig for. (Mit bud på et eksempel, har jeg illustreret nedenfor).

Jeg kan forestille mig, at borgeren i mit eksempel, har interesse for computere og biler:

Hvor meget er 200.000 kroner?

3. Bevidsthedskontrollerende magt:

Det er hvis pædagogen bruger sin autoritet eller karisma til at påvirke en borger i en bestemt retning.

Dialog om borgerens ønsker, holdninger og meninger.

En ide fra klassen: Hvis en borger har været ude at købe en masse nye ting, kan man udarbejde et skema, hvor man kategoriserer mange ting. Derefter kan man krydse af, hvem der har besluttet det der er indkøbt. Det kan være en øjenåbner i forhold til borgerens selvbestemmelse.

4. Strukturel magt:

Kan handle om pædagogens vagtplan gør det umuligt for borgeren at sove længe.

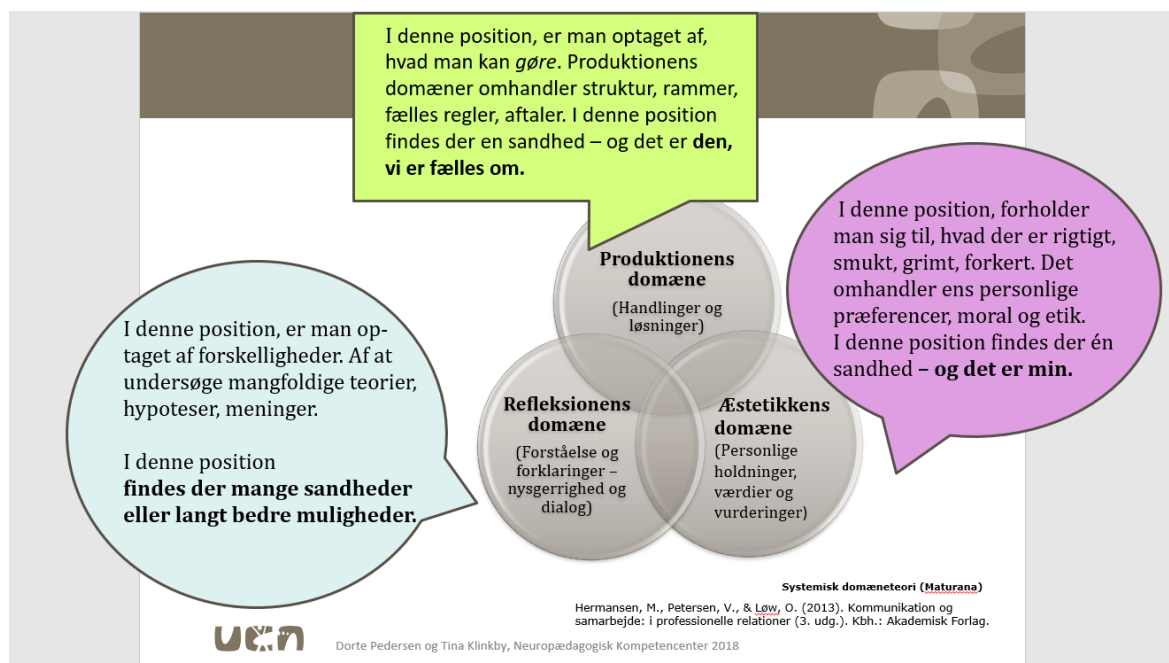
Omsorgsgiveren, skal stille spørgsmålstejn ved den eksisterende organisations strukturs regler, krav, værdier og normer. Der kan overvejes, hvordan man kan ændre på strukturen i bo-stedet, i forhold til om det er muligt at skabe større trivsel ved at ændre ved strukturen.

Viden er magt, og den der har den største viden, har den største magt. Det er også magt, når en medarbejder benytter sin viden, til at få borgeren til at gøre noget specifikt.

Ansvar med borgerne er asymmetrisk, mens relationen er symmetrisk

Magt i den pædagogiske praksis

Man kan benytte Maturanas domæneteori, for at udrede i hvilket domæne vi er i. Det er en systemisk metode. Der er mange muligheder for denne anvendelse. Ofte benytter man også tidsangivelser, der drejer sig om hvor lang tid, man f.eks. må diskutere i æstetikens domæne. F.eks. 15 minutter. Derefter skal man bevæge sig op i et af de andre domæner. Dette for at imødekomme alles ønske om at få lov til at ytre sig, uden det tager overhånd.

Selvbestemmelse: (Se desuden slides)

Skjult magt. Selvom man har selvbestemmelse, kan man alligevel komme til at påvirke borgerne. Der kan nemt komme en undertone af det.

Hvordan taler man med borgeren? Taler vi til sanserne, følehjernen eller den tænkende? Hvis man taler meget til tænkehjernen, er det måske føle- eller sansehjernen der er i spil for borgeren. Her kan neuropædagogik. Den kan være med til at understøtte selvbestemmelsesretten.

Hvis man taler til en tænkehjerne og det er en følehjerne der modtager budskabet. Det kan være skjult magt.

Hvis en borger har svært ved at give udtryk for kvalificerede valg, kan man hjælpe borgeren med at bestemme? Hvis en borger ikke ved om de vil have saftvand eller mælk, kan man give borgeren begge dele, og observere alle de små tegn.

Det samme med ferieture, eller andre ting som bliver fastholdt i det samme rutiner. F.eks. at udfordre borgerne med musik eller gamle danske film. Det er simpelt musik og film. Borgere kan godt lide gentagelser og forudsigelser. Derfor kan man prøve at præsentere noget helt andet, for at borgeren kommer ud af deres komfortzone. Det er dér der skabes udvikling.

Hjernen kan godt lide at man gør noget som er "som det plejer". Her er en case:

En ung mand fik muligheden for at få en medarbejder og til at rejse rundt i hele Europa med 1 til 1 kontakt. Han ville gerne se kirker. Da den unge mand blev spurgt ud, viste det sig at han havde en pædagog før som var, meget optaget af kirker. Derfor forbandt den unge mand en lejr tur med kirker. (Et forslag kan være at man tager ud og ser på kirker, hvis det er hvad den unge mand ønsker, men giver nogle flere forskellige tilbud undervejs på turen)

Kropssproget er også afgørende. Vil man gerne have at borgeren at borgeren siger nej tak til gåturen, fordi medarbejderen ikke har fået regntøj med på arbejde.

For at understøtte borgernes selvbestemmelseskompetence, er det vigtigt at vi sætter borgerne i gang med aktiviteter, som de ikke umiddelbart selv har valgt. Men det er for at udbygge deres kendskab til nye områder. Man kan også være at man støtter borgeren i, at komme i prøve på flere forskellige områder (f.eks. skolefag eller værksteder). Dette øger deres selvbestemmelsesret. Det giver borgeren for selv at træffe et valg, men nu på egen erhvervet viden om de forskellige tilbud, og kan nu træffe et valg, som borgeren synes er vigtig.

Det kan betyde lidt ekstra ressourcer at skulle gøre det håndterbart at støtte borgeren til en ny adfærd. F.eks. støtte dem til at stemme, hjælpe borgeren med at søge på sociale medier.

En forøget mestring vil styrke den selvbestemmelsesevne, og borgeren får dermed muligheder for flere valg. Jeg tænker at en borger som C. som ønsker at lave sin aftensmad selv, skal støtte til det.

Møde C. der hvor hun er i øjeblikket og vi kan sikre at vi udvikler hendes mestring, for at give tilpasse udfordringerne.

Det kan give større selvbestemmelse ved, at hun:

1. selv bestemmer hvornår hun vil spise og
2. hvad hun vil have at spise.

Når man skal kæde mestring sammen med neuropædagogik:

- Styrke opkoblingerne af nervecellerne med både mikro og makrostruktur
- Forøge dopaminniveauet
- Spejling ved situeret læring
- Meningsgivende aktiviteter (Derfor skal C. selv lave sin aftensmad og skabe mere dopamin til yderligere udvikling).
- Følelse af begyndende mestring som igen vækker begejstring og ønsker mere

Og nu lige pludselig noget om vores dopamin og basalganglierne 😊

Basalganglierne

Putarmen = Bevægelse og motorik

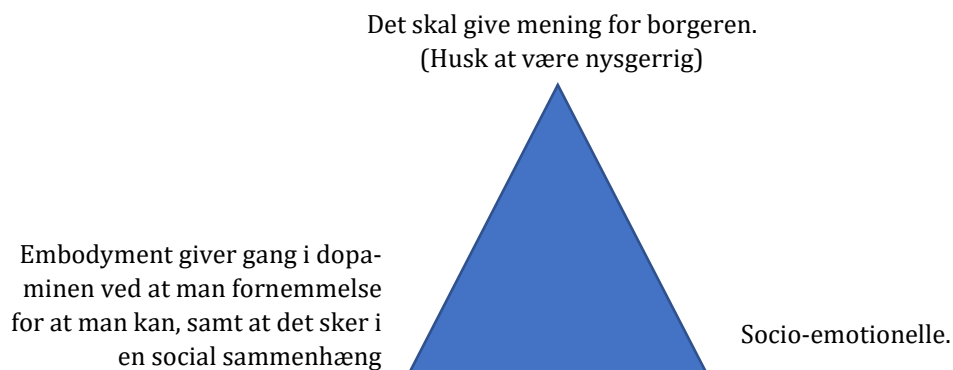
Accumbens = Pleasure center = Elsker fedt og sukker

Caudatus = Har noget med vores ubevidste tænkning at gøre.

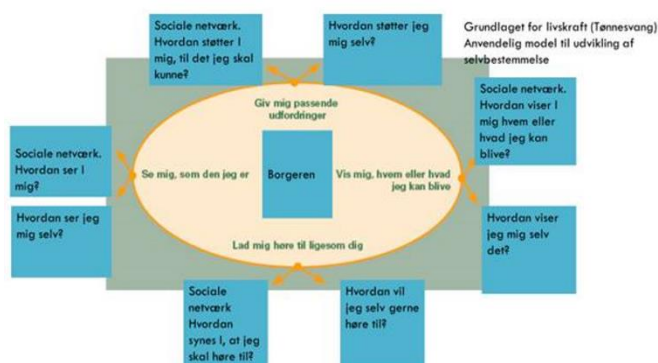
Dopamin udgår fra VTA og Substantia Nigra. Når der bliver spredt dopamin til frontallapperne, ser vi at vi pludselig får adgang til vores kognitive funktioner. Vi får viljestyret fokus, højere opmærksomhed og bedre læring.

Når man får højere dopamin som resultat af en højere selvbestemmelse, giver det også adgang til gyrus cingularis som giver yderligere motivation hos borgeren. **Antonovsky er også meget dopaminfremmende.**

Anne Mortensen – Det udvidede kognitionsbegreb. Den er god til at støtte til læring. Den kan bruge den 3 delte hjerne. (SE ANNE MORTENSENS ARTIKEL KAPITEL 2)

Udvikling af selvbestemmelseskompetencen

Denne model af Jan Tønnesvang, kan også anvendes til at støtte borgerne:

Etik

Etik er vigtig i forhold til hvordan vi opfatter omsorg og hvordan opfatter man forholdet mellem at være et individ og en del af fællesskabet.

Etik er meget vigtig for hele den måde vi agerer på, og om, hvordan vi opfatter omsorg og livskvalitet. Vi er ofte lidt begge dele, og det er godt.

Moral er knyttet til Praksis og Etik er knyttet til refleksion og undren over menneskets værdier, motiver og handlinger.

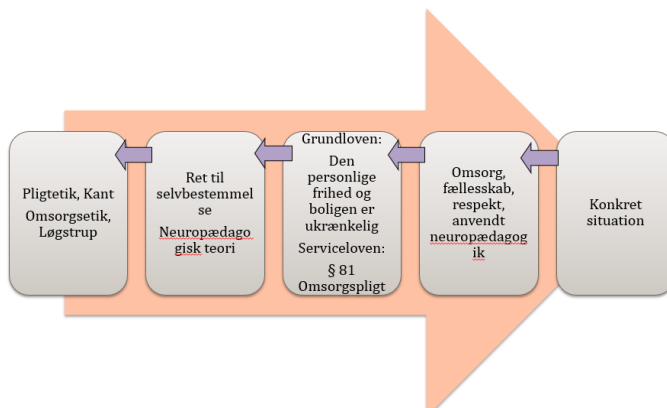
Definition af etik

Etik	Moral
Refleksion, tanker og undren over menneskets værdier, motiver og handlinger	Praksis, handlen, anvendt etik

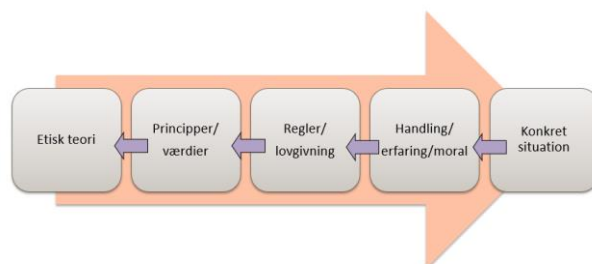
Forforståelse

Vores forforståelse er afgørende for, hvordan vi som moralsk handlende forstår en situation

Værdier er altid positivt formuleret. (Positivt værdiladet)

Mange love har som udgangspunkt pligtetik, men den kan også indeholde nytteetik.

Her kan vi se hvilke principper og værdier. De skal drages ind i forhold til handlingen, og reflektere i forhold til den konkrete situation.

Pligtetik

Etisk retning	Nøgleord	Teoretikere
Pligtetik	Fornuft Moral skal bakkes op med fornuft og logik Upartiskhed Almengyldige love, universelle, på tværs af religion Argumenter At ville det bedste er en pligt Behandl andre, som du selv vil behandles Individ	Kant

(Husted 2014, Struve 2013)

Pligt-etik

Er på et meget logisk niveau.

Der er en logik og fornuft på den måde man handler på.

Nytteetik

Etisk retning	Nøgleord	Teoretikere
Nytteetik (konsekvensetik)	Den største lykkes princip = nytteprincippet Tilgodese flest muligens interesser, fællesskabet Observatør, at kunne iagttage og reflektere Det kan gå ud over enkelt personer, når målet er at fremme lykken for de fleste Handlingers konsekvenser er vigtigere end tanken bag	Bentham Mill

(Husted 2014, Aadland, 2008)

Nytte-etik:

Fællesskabet er vigtigere end individet. Der er ikke så mange regler. Det er her okay at gå "til yderligheder", hvis resultatet er at styrke fællesskabet.

Det er ikke så meget vores tanke, men mere om den indsats vi gør, virker.

Dydsetik

Etisk retning	Nøgleord	Teoretikere
Dydsetik	Karakteren Mod, gavmildhed, ærlighed, retfærdighed og loyalitet Dyder er faste vaner. Praktisk dyd Dyd udmønter sig i handling Det vigtige er motivet og karakteren bag handlingerne Selvbeherskelse, selvforståelse, kontrol, bevidsthed Den gyldne middelvej Dyden tjener til opnåelse af det gode liv	Aristoteles

Dyds-etik:

Hvis man har en god karakter, bliver handlingen også god.

Her hænger individ og handling sammen.

Omsorgsetik

Etisk retning	Nøgleord	Teoretikere
Omsorgsetik	Relationen Omsorgsrelationer definerer moralen Partiskhed – ikke hvad, men hvem Den anden som et inikt individ Den andens liv i ens hænder Urørlighedszone Ansvar, tillid, individualitet og magt (under ansvar og med respekt)	Løgstrup Levinas Hume Noddings

(Husted 2014, Løgstrup 1991, Struve 2013)

Omsorgs-etik:

Her må man gerne gøre lidt forskel. Det er meget af denne, vores pædagogiske arbejde går ud på.

Der er en urørlighedszone, der medfører, at hvis borgeren ikke har lyst til at vi kommer tættere på, skal vi ikke gøre det.

Ansvar, tillid og respekt.

En lille opsamling vedr. omsorgsetikken:

- *"Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej"* (Løgstrup, 2010, s. 25)
- *"At vi er hinandens verden betyder ikke, at det ene menneske har det andet menneskes vilje i sin hånd"* (Løgstrup, 2010, s. 36)
- At tage ansvar *for* den anden er ikke at tage ansvaret *fra* den anden
- Pædagogisk paradoks: at handle til den andens bedste uden at være klar over, hvad den andens bedste er

Magt skal forvaltes i overensstemmelse med etiske refleksioner (Jensen, 2014)

Tavlenotater torsdag 1-03-2018

Mad og måltider i et neuropædagogisk perspektiv

Maden er en del af borgerens udvikling. Det vi skal arbejde med, er grundlæggende helt almindelig mad, og efter sundhedsstyrelsens anbefalinger.

Hvorfor spiser vi:

Sanse	Føle	Tænke (Viden, fornuft, præsentation og mål)
For at overleve Når man er sulten Opbygning af kroppens byggesten / brændstof Automatik (Udenfor kontrol) Smagsoplevelser Kompensation For at tilføre kroppen energi og næringsstoffer Opbygning af dopaminniveau og andre transmitterstoffer	For at kompensere for følelser: sorg Træthed Glæde Hygge kedsomhed, ensomhed, belønning, lækkerisult, stress, kan give ro Duft (dufte fra en bager mm. går direkte ind i det limbiske niveau) Hukommelse	Af lyst Af vane (Man plejer at spise) Kultur og socialt samvær For at udvikle kroppen specifikt i forhold til en træning Spise for at præstere Relationer Traditionsbundne aktiviteter Fordi det forventes (vil ikke skuffe/af høflighed) Kontrol Beordrer til at spise (lige før tvang)

Når vi taler om mad og måltider, er hele hjernen i spil. Det er alt for ensidigt at tale om maddens biologi. Hjernen er meget aktiv og der er meget tydelige signaler.

Mad, dufte, følelser og hukommelse, hænger vildt sammen. På alle sansestimuli, er der et følelsesmæssigt svar. Alle sansestimuli der handler om mad og måltider, går nedefra og op (bottom up). Alle sanser er i spil, og alle skal sorteres.

Koden for den sanselige dimension er liv eller død. Hvis man overhører sansesignaler fra hjernen, vil hjernen blive ved med at påminde os det. Nogle er mere følsomme over hvis man er sulten: F.eks. uro, aktivitet.

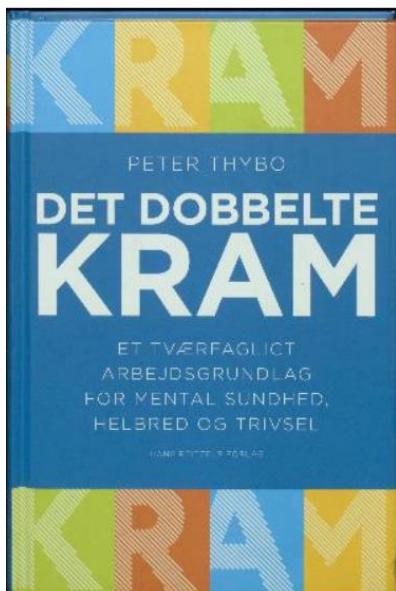
Sult oplever kroppen som en trussel. Hjernen har bare ikke lige opdaget, at mad er tilgængeligt hele tiden.

Der er Så voldsomt meget top/down styring forbundet med at spise sundt. Det kan kræve at vi spiser når vi ikke er sultne.

Man kan få mavesækken til at skrumpes, ved at man kun spiser meget lidt – og omvendt.

Diabetes kombineret med en dårlig top/down styring er en meget skidt kombination. Hvis man ikke har en ansvarlig politik for bosteder, kan det næsten være omsorgssvigt. Når man er ramt i neocortex, kalder det på hjælp til indsats i forhold til top/down styring og madindtag.

Alle modulerne, kan kobles til vinklen mad og kost.

Peter Thybo har skrevet denne bog, som vores underviser har anbefalet os at læse. Han har skrevet om, hvor glæden bliver af, og hvordan man kan arbejde med at måltiderne bliver dopaminfremmende.

Det dobbelte KRAM : et tværfagligt arbejdsgrundlag for mental sundhed, helbred og trivsel

Af Peter Thybo (2016)
 "Det dobbelte KRAM" supplerer KRAM-faktorererne kost, rygning, alkohol og motion med et mentalt sundheds-KRAM indeholdende kompetencer, relationer, accept og mestring, som handler om evnen til at tackle modstand og belastninger i livet
 Emneord: forebyggelse livsstil psykisk sundhed sundhed sundhedsfremme trivsel

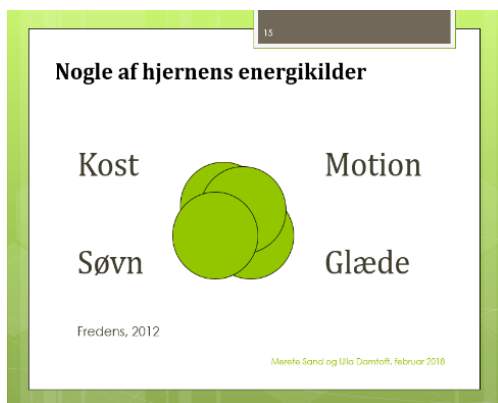
Tilføj til huskeliste Reservér

Detaljer

Type: Bog
 Format: illustreret (nogle i farver)
 Sprog: Dansk
 Emne: forebyggelse, livsstil, psykisk sundhed, sundhed, sundhedsfremme, trivsel
 Opstilling: 61.3 (Sundhed i alm.)
 ISBN nr.: 9788741263908
 Udgave: 1. udgave, 1. oplag (2016)
 Omfang: 215 sider
 Forlag: Hans Reitzel
 Målgruppe: voksenmateriale

"Jeg kan mærke at min neocortex er smeltet helt ned" - et udtryk for at man lader sig friste af dårlige fødevarer.

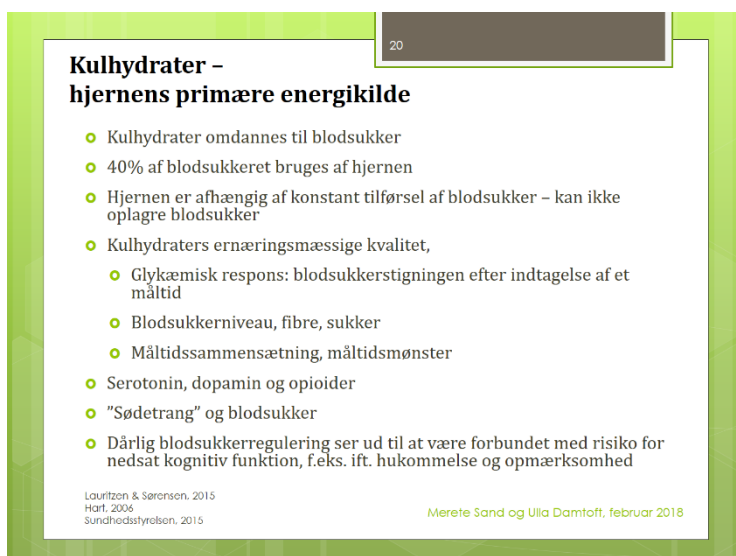
Mad og bevægelse hører sammen, da motion er appetit-regulerende.

Mad og søvn hænger sammen. Det er svært at sove, hvis man er sulten.

Man bliver ikke tyk af at spise efter aftensmaden.

Hvis man er meget træt og ikke kan sove, kan man risikere at man får mere trang til usund mad.

Man kan vælge at opkvalificere en gang kaffe og kage, til at få tilbud om havregrød og øllebrød f.eks. kl. 21 om aftenen. Det giver brændstof til en god nats søvn. MEN IKKE FRUGT: Frugt giver et arousal løft, så bliver det endnu sværere for at sove.

Det man gerne vil have at borgerne skal spise mere af, må gerne indtages under hyggelige former. Det giver automatisk et merindtag af sund kost.

Vi skal tale om den biologiske del af maden.

Hjernen har kun brug for kulhydrater på den korte bane. Hjernen kan ikke lagre sukker, men kan lagre fedt og protein.

(Oversigten er udarbejdet af nogle af de fremmeste forskere på området. Den er også valideret af sundhedsstyrelsen)

Man bliver ikke hyperaktiv af et stort sukkerindtag. Men et stort indtag af sukker, medfører at blodsukkeret stiger i løbet af 15-20 minutter. Sukker i et blandet fornuftigt forhold, er ikke noget problem. (F.eks. havregryn med sukker og mælk)

Serotoninen stiger, og man får en lykkefølelse, og føler sig belønnet, da noradrenalin falder. Det afbalancerer amygdala. Det virker aggressivitetdæmpende og øger opmærksomheden.

Hvis man skal præstere: konkurrencer, et vigtigt møde mm. er et stigende blodsukker godt for hjernen.

Serotoninen giver besked til hypothalamus om at man er mæt. Mætheden giver ro og øget koncentration.

Hvis man får en hurtig stigning i blodsukkeret, falder det hurtigt igen. Det er det faldende blodsukker som er problemet. Det der virker blodsukkerstabiliserende, er fibre.

Hos vores borgere, er det de små justeringer som kan bringe dem nærmere sit mål og fornuftigt, og gerne med det glykemiske index, i tankerne.

Husk også mellemmåltiderne. Men vær obs. på, at frugt virker sultstimulerende.

Maden er også en katalysator for optagelse af energi og optimering af læring og opnåelse af opmærksomhed. Amygdala er også i spil, i forhold til at sondere om maden er fare/ikke fare.

Måltiderne med kulhydrater holder borgernes arousal oppe, deres opmærksomhed og initiativrigdom.

Hvis børn eller borgere skal udsættes for afhøringer eller andre energikrævende indsatser, kan få noget at spise først som indeholder kulhydrater og fibre. Det øger opmærksomheden, arousal og hukommelsen.

Transmitterstofferne.

Når vi indtager føde, og afventer ca. 15-20 minutter til det kommer ud i blodbanen, stiger serotonin

Serotonin = blodsukker, protein

Dopamin = god oplevelse ved en behagelig ramme omkring måltidet. Det er en del af psykologibladet og biologibladet. Det medfører at borgerne får lyst til at lære nyt, nedsætte frustrationen, og får borgeren klargjort til at prøve at smage på noget nyt.

Dopaminstigningen kan gøres både på forhånd og efterfølgende. For at forberede dopamin-fremadrettet, kan man servere en lille appetizer, der giver et lille dopaminløft, så borgeren er klar til at deltage i fællesspisningen. Man kan også højne dopaminen ved hjælp af sang før maden, musik før maden, eller andet som er hyggeligt. Men også en god stemning, en pædagog som er i stand til at skabe nogle hyggelige rammer.

Den kan også bruges bagudrettet, ved at bruge det som en "gulerod".

Opioider = Frigives ved den søde **smag**. Noget tyder på, at det aktiveres allerede ved når maden kommer ind i munden.

Kombinationen af fedt, salt og sukker, møder man sjældent i naturen.

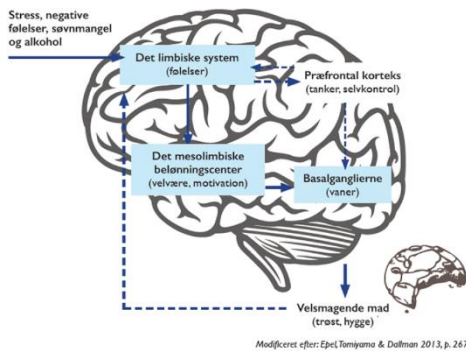
Kulhydrater - hjernens primære energikilde

- Kulhydrater omdannes til blodsukker
- 40% af blodsukkeret bruges af hjernen
- Hjernen er afhængig af konstant tilførsel af blodsukker - kan ikke oplagre blodsukker
- Kulhydraters ernæringsmæssige kvalitet,
 - glykæmisk respons: blodsukkerstigningen efter indtagelse af et måltid
 - Blodsukkerniveau, fibre, sukker
 - Måltids sammensætning, måltidsmønster
- Serotonin, dopamin og opioider
- "Sødetrang" og blodsukker
- Dårlig blodsukkerregulering ser ud til at være forbundet med risiko for nedsat kognitiv funktion, f.eks. ift. hukommelse og opmærksomhed

LauBraz & Sereno, 2015
Hart, 2008
Lundholm, 2015

Marie Søndergaard og Ulla Damtoft, februar 2015

Figur 1. Stress, negative følelser, søvnmangel og alkohols indvirkning på processer i hjernen og madindtagelse.

Man kan godt blive afhængig af god mad, hvor man går efter de stigninger i neurotransmitterstoffer, når man taler fedt, salt og sukker, når vi tænker på alle de belønningsstoffer der er i omløb.

Nogle borgere har behov for det som sansestimuli, ved at holde sig selv oppe i arousal, såsom chili, eller andet såsom glasskår og andet. Den adfærd kalder i den grad om sansestimuli. Hvis man er "hudsulten" eller "hud sansehunger", kan det var en årsag.

Det der er med til at give mæthed, er bl.a. at man få alle grundsmagene med. Det er salt, surt, sødt, bittert og umami. Vi skal dog være MEGET varsomme med at benytte smagsekspllosioner på ved borgere som er udviklingshæmmet, grundet Amygdala.

Det er vigtigt for alle kroppens byggeceller at tilføre dopamin udefra. Hvis man spiser meget lidt, kan man antage at borgere der spiser meget lidt mængder og meget lidt protein. Det kan give tristhed, grundet et lavt dopamin. Ved borgere der spiser meget lidt, er proteindrik eller proteinrigt måltid, er meget mættende. En ren proteindrik fra apoteket, kan bruges til ke-mokure mm. Det betyder at man faktisk kan tabe sig og ikke at man tager på.

Det der er vejen frem for undervægtige, er drik der indeholder sukker, fedt og protein.

Man kan også være undersøgende i, hvorfor de ikke har lyst til mad.

Hjemmelavet solskinsdrik

Du kan som alternativ lave en hjemmelavet solskinsdrik. Drinken indeholder protein, og du kan tilsætte grød, saft eller juice som smagsvariant.

- 1/3 liter ylette
- 1/3 liter kærnemælk
- ca. 4 spsk. sukker efter behag
- 1/3 koncentreret saft eller juice

Der findes forskellige typer af proteindrikke. En af slagsene, er fuldkost, med alle de ting i der skal være.

Man kan også fremstille den selv ved hjælp af: kærnemælk, fløde og lidt saft.

En anden drik er proteindrik generelt som kun er et tilskud. Så læg mærke til hvad proteindrikken indeholder.

Appetitregulering

25

Appetitregulering – faktorer af betydning ift. hjernen

Faktorer af betydning før, under og efter et måltid:

- Måltidskvalitet: Forventninger, erfaringer, genkendelse, nydelse, sanseoplevelse, æstetik
- Måltidskvantitet: Signaler fra mave-tarmkanal
- Næringsstoffer og energibalance: Insulin, blodsukker, protein – serotonin
- Hypothalamus – sult og mæthed

Sloth, 2008
Lauritzen & Sørensen, 2015

Merete Sand og Ulla Damtoft, februar 2018

Borgere har svært ved at appetitregulering. Vi kan finde den på nettet. Bl.a:

www.fyens.dk/Fritid/Appetittens-mysterium/artikel/1064603

&

<http://docplayer.dk/4472948-Tidsskrift-om-sukker-og-ernaering-nr-1-maj-2008.html>

Appetitregulering er meget vigtigt både før, under og efter måltidet. Her spiller spejlneuronerne også en stor rolle. Hukommelse, erfaring, genkendelse, amygdala mm. er på spil, allerede inden man spiser. Den kan hæmmes eller fremmes.

Hvis man gentagne gange, spiser mere end man kan spise, bliver maden udspilet. Så udvider mavesækken sig. Og omvendt.

Derfor er det MEGET vigtigt, at vi hjælper borgeren til at begrænse indholdet af mavesækken. På den måde, udsætter vi ikke borgeren for at "vænne" mavesækken til at skulle have mere mad, ligesom det modsatte også er tilfældet.

For at mavesækken kan skrumpe lidt, kræver det at man stopper med at spise, før man er mæt. Det kræver en god top-down styring. Det samme gælder, at det varer op til 40 minutter, før alle fedtstoffer og proteiner kommer ud i blodbanerne. Først derefter kan man vurdere om man har fået det man har behov for.

Sundhedsstyrelsen har udgivet et kompendie, som fortæller noget om institutionskost. Den hedder "*Anbefalinger for den danske institutionskost*"

Den kan findes her: www.sst.dk/da/udgivelser/2016/~/_/media/A38D7D5566AA46B28FD3CD68F518EFB8.ashx

Ved en indsats kan vi beskrive, hvorfor vi gør noget ved SvendBent og argumentere fagligt herfor.

Alle sanser er i spil under et måltid:

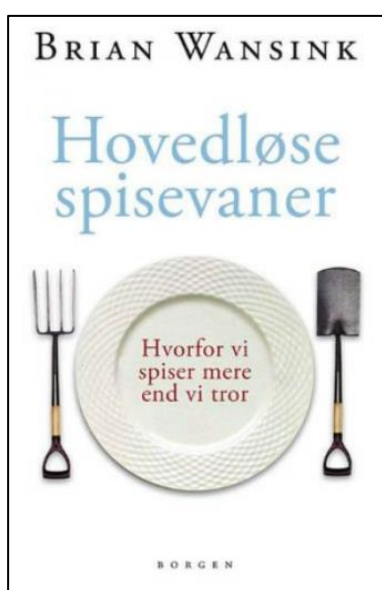
Det er vigtigt at se på tegn hos borgerne om, at måltidet ikke lykkes ret godt:

Taktilsansen:	Man mærker på fødevaren med hænder, fingre og mundregion
Høresansen:	Man lytter til den knasende flæskesvær, hælder kaffen op, gnasken i gulerødder.
Lugtesansen:	Man lugter til måltiden og ingredienser. Lugtesansen går direkte til det limbiske system og via hippocampus
Synssansen:	Betydning for hvordan man anretter måltidet på tallerkenen. Der skal tages individuelle hensyn
Smagssansen:	Smage surt, salt, sødt, bittert, umami
Proprioceptiv sans:	Tyggemusklér, led, kæbe, fornemmelsen af når man synker.
Vestibulærsansen: (Balance)	Sidder på en stol som de sidder godt på, og ikke falder ned af, anatomisk bestik som borgerne kan mestre.

Hvad skal vi være opmærksomme på:

- Opmærksomhed på rammerne.
- Spejlneuronerne
- Hvad var formålet med måltidet, såsom: Socialisering, vænne en småtspisende borger.
- Borgernes forventninger.
- Hvordan styrker man borgerne såfremt de mangler en sans: Er døv, blind mm.

En god ide er at gennemgå hvordan fællesmåltiderne foregår på. Det kan være at der ikke skal tale så meget.

Der er mange receptorer i munden, som er en form for taktil stimulering. Hvis man er taktilsulten, kan borgerne putte en masse ting i munden.

Brian Wansink har skrevet en bog om "Hovedløse spisevaner".

Her kan man læse om en masse forsøg som han har lavet.

Det man gerne vil have folk til at spise mere af, skal man stille så man får øje på det, og omvendt.

1. Direkte magt	20	Etik.....	24
1. organisationsniveau	19	Etikken	18
1. organiseringsniveau	9	Evaluering.....	5
2. Indirekte magt.....	20	Firekløveren.....	7
2. institutionsniveau.....	19	Forforståelse.....	24
2. organiseringsniveau	10	hudsulten	30
3. Bevidsthedskontrollerende magt.....	21	Hvad er neuropædagogik?	6
3. egnet niveau hos medarbejderen	19	Hvilken læringsteori i forhold til	
3. generation af kognitionsforskningen. 7; 9		organiseringsniveau?.....	11
3. organiseringsniveau	10	Høresansen.....	31
4. Strukturel magt.....	21	impulsaktivering.....	16
Accumbens.....	23	induktivt.....	3
Affektiv neurovidenskab	8	Introduktion til modulopgave 2.....	1
Amygdala	12; 29; 30	Jan Tønnesvang	23
Anne Mortensen.....	23	John Dewey.....	10; 16
Antonovsky	23	kemisk signal	12
Appetitregulering.....	30; 31	kritisk refleksion	19; 20
basalganglierne	23	Kropssproget.....	22
behag/ubehag.....	9; 13	kæde mestring sammen med	
bio-psyko-socialt perspektiv.....	9	neuropædagogik.....	23
blodsukker	29	legitim perifer deltagelse i	
Borgernes forventninger	32	praksisfællesskabet.....	10
bottom – up.....	13	Lugtesansen	31
bottom up	27	Læring	9; 11; 12
bottom-up.....	13	Læring, med kroppen forrest.....	9
Brian Wansink	32	Læringsteorier	10
Bruner.....	10; 16	Mad og bevægelse.....	28
Caudatus	23	Mad og måltider i et neuropædagogisk	
De 3 kompasser.....	14; 15	perspektiv.....	27
De tre organiseringsniveauer	9; 15	Magt i den pædagogiske praksis.....	21
De tre organiseringsniveauer og læring....	9	Magt og etik.....	18
deduktivt.....	3	makrostruktur.....	11; 23
den korte klinge	13; 16	Makrostruktur.....	17
den korte thalamiske vej	13	Maturanas.....	21
Der er 4 magtdimensioner.....	20	MC Leans 3 delte hjerne	11
det glykemiske index	29	mentalisere.....	12; 13; 16
Det neuropædagogiske fundament.....	7	mentaliseringsevne.....	16
det semantiske sprog.....	6	mesterlærelignende principper	10
Det udvidede kognitionsbegreb.....	23	metode	3; 6; 19; 21
Diabetes.....	27	Michael Foucault.....	20
diskursive sprog.....	6	Mikro/makroreguleringen.....	11
dokumentation	2; 5	Mikroreguleringen	11; 12
Dokumentation.....	5	Målet	3
domæneteori.....	21	Neuronerne	12
dopamin	2; 16; 23; 30	neuropsykologiperspektiv	12
Dopamin.....	23; 29	Neuropædagogik.....	6; 7
dopaminfremmende.....	7; 12; 23; 28	Neuropædagogisk praksis.....	7
dopaminfremmende aktiviteter	7	neurotransmitterstoffer.....	12; 30
dopaminniveauet.....	23	noradrenalin	12; 16
Dydsetik	25	nytteetik	24
Eksamen.....	1	Nytteetik.....	25
Essentiel stress	13	nærmeste udviklingszone	10; 14

Omsorgsetik.....	25	situeret læring.....	23
omsorgsetikken.....	26	Skjult magt.....	22
Opioider.....	29	Smagssansen.....	31
Pligt-etik.....	25	SMITTE modellen.....	1
Proprioceptiv sans	31	socialtilsynet.....	8
Proprioceptive tiltag, beroliger borgere... 11		Socialtilsynet.....	19
prosodien.....	6	Spejling.....	23
Prosodien.....	6	Spejlneuronerne.....	32
proteindrik.....	30	Substantia Nigra	23
protomentaliseringen.....	9	Synssansen	31
Præfrontale kompas.....	16	Taktilsansen.....	31
Putarmen	23	Tavlenotater for 28-02-2018	16; 27
Pædagogiske processer.....	12	tegn.....	2; 3; 4; 5; 8; 22; 31
Rammefaktorer og kontekst	3	Tegn.....	3; 8
receptorer.....	12; 32	TEGN	3
refleksionsniveau	16; 17	tilgang.....	6; 12; 19
Regrediere.....	16	top down	13
regredierer.....	16	top-down styring	13; 15; 31
relationen	9; 12; 21	Transmitterstofferne.....	29
Sammenhæng.....	2	Turtagning.....	15
sansninger	12	vejledning.....	1; 5
selvbestemmelse	21; 22; 23	Vendepunktsfortællingen.....	5
Selvbestemmelse	22	Vestibulærsansen	31
selvregulering.....	15	VTA	23
semantiske	6	Vygotsky	10; 14
Serotonin	29	Vygotskys	10